

MIEĆ SIĘ (700) *vb impf*

się (461), się (236), się (3).

W inf mieć (32), mieć (4); mieć *OpecŻyw* (2), *MurzNT*, *Mącz* (24), *KochFr*, *OrzJan*, *WyprPl*, *GosłCast*; mieć *KochPs*, *SarnStat*, *SiebRozmyśl*; mieć : mieć *ForCnR* (1 : 1).

inf mieć się (114). ◇ *praes 1 sg* mam się (12). ◇ *2 sg* masz się (19). ◇ *3 sg* ma się (187). ◇ *1 pl* mamy się (6). ◇ *2 pl* macie się (9). ◇ *3 pl* mają się (83) [*w tym*: -ja (2)]. ◇ *praet 1 sg m* miałem się, -m, -em się miał (2). *f* -m się miała (1). ◇ *2 sg m* miałeś się, -ś się miał (2). ◇ *3 sg m* miał się (27). *f* miała się (12). *n* miało się (3). ◇ *1 pl m pers* mieliśmy się (2). ◇ *3 pl m pers* mieli się (11) *m an* mieli się (1) [*ptacy*]. *subst* miały się (4). ◇ *fut 1 sg m* będę się miał (1). *f* będę się miała (1). ◇ *2 sg m* mieć się będziesz (1). *f* będziesz się miała (1). ◇ *3 sg m* będzie się miał (4), będzie się mieć (1) *BielŻyw*, mieć się będzie (1) *GliczKsiąż*. *f* będzie się miała (1). *n* będzie się miało (2). ◇ *1 pl m pers* będziemy się mieć (1). ◇ *2 pl m pers* będziecie się mieć (2). ◇ *3 pl m pers* będą się mieć (4). ◇ *imp 2 sg* miej się (34), mij się (1) *Goski*; -ěj (7) *OpecŻywList*, *MurzHist*, *KochFr* (2), *KochSob*, *WyprPl*, *SiebRozmyśl*, -ej *Mącz* (7), -(e)j (50). ◇ *1 pl* miejmy się (7), niech się mamy (1); miejmy się : niech się mamy *ArtKanc* (2 : 1); ~ -ejmy (1) *KochPam*, -ejmy (1) *Mącz*, -(e)jmy (5). ◇ *2 pl* miejcie się (22), mijcie się (1) *MurzNT*; -ějcie (2) *OpecŻywSandP*, *KochFr*, -ejcie *Mącz* (4), -(e)jcie (16). ◇ *3 pl* niech, niechaj się mają (2). ◇ *con 1 sg m* bym się miał (1). ◇ *2 sg m* byś się miał (4). *f* by się miała (1). ◇ *3 sg m* by się miał (24). *f* by się miała (6), bodaj się miała (1). *n* miałoby się, by się miało (6). ◇ *1 pl m pers* byśmy się mieli (1) *GliczKsiąż*, bychmy się mieli (1) *RejPosWiecz*³. ◇ *2 pl m pers* byście się mieli (3). ◇ *3 pl m pers* by się mieli (12), by się mieli (1) *ZawJeft*. *subst* by się miały (1). ◇ *con praet 3 sg m* by się był miał (1). ◇ *part praes act* mając się (17).

1. *Kierować się*: poruszać się w określonym kierunku, obierać jakiś kierunek; prowadzić dokądś; sięgać; *pergere Vulg*, *Mącz*; *transire, venire Vulg*; *capessere, dirigere iter, ire, tendere Mącz* (33) :

mieć się do kogo, do czego (4): *Leop Gen* 31/18; *Subducere naves, Do brzegu fie mieć. Prziwieść. Mącz* 97a; *KlonFlis* D3v, F2.

mieć się ku komu, ku czemu (10): *MiechGlab* 55; *RejKup* 04; przybiega [*granica*] ku fthudniey Rogel/ mając fie zaś ku pułnocy *Leop Ios* 18/17, *Gen* 26/17, 31/18; *Dirigere iter Romam, Ku Rzymowy fie mieć. Mącz* 175d; *Horsum pergunt, Tędyć ydą/ k nam fie mają. Mącz* 350d, 35c, 144a; *Ku nálezemuc Domowi profto fię ma CiekPotr* 67.

mieć się ku czemu [= *w jakim celu, po co*] (1): teraz że fie miey ku korzyści [*tj. po lupy*] ludu Moábłki. *Leop* 4.Reg 3/23.

mieć się czym [= *którą stroną*] *ku czemu* [= *w jakim celu*] (1): Ieftliby fie trafiło [...]: iżeby dziecie bokiem fie ku rodzeniu miało *FalZiol* V 21d.

Z innym określeniem kierunku (9): *Ite cessim Mieycie fie ná zad/ Vítępuycie. Mącz* 43b, 151d; *thylko fye wiáruy gdy będziefz fkorę odrzynał/ ábyś fye ná głębią [rany] niemiał SienLek* 171, V; á gdy fię iuz Słońce ku zachodu miało/ poczał Iágeło mowić *StryjKron* 467; *ZawJeft* 12; *Dokądże fię ty maż? CiekPotr* 81; *Miey fię nieboże [...] Ná rękę lewą. KlonFlis* G4, G2.

Bez określenia kierunku (anakolut) (1): *niebilo ym doślicz na moldawkfiej Ziemy ale sye miely y wziely Bvdzin LibLeg* 11/56.

W przen (6) :

mieć się ku czemu (5): Bo łnadz iłćie znać ná oko Zechmy zábrnęli głębokó A rádłłey łie ku brzegu mieymy *RejRozpr K*; In eam sententiam disputo, K temu łie mam/ k tey rzeczy mówię. *Mącz 333b. Cf* »ku końcowi się mieć«.

Zwroty: »ku końcowi się mieć« = *ad reliqua transire Mącz [szyk zmienny] (3): GliczKsiąż Ov*; Moderandum mihi est iam orationi meae, [...] Ale yuż należy ná mię ku końcowi rzeczy moyey łie mieć *Mącz 228b, 105d.*

»mieć się do nieba« (1): Bog pomoż żeś tákíey myśli y ták mężny/ nasławnieyfy Friczu: tákci łie trzebá mieć do niebá *ModrzBazBud ¶5v.*

Szereg: »ciągnąć i mieć się« (1): boć włfelka rzecz ku łwemu końcowi pewnemu cyągnye y ma łie. *GliczKsiąż Ov.*

a. *Zadawać cios w jakieś miejsce [do czego] (2) :* Kruk ledwo łkrzepłemu/ ma łię do źrzenice. *KlonWor 40, 75.*

2. *Dążyć, zmierzać, chcieć coś osiągnąć; wykazywać skłonność, chęć; studere Mącz, Modrz; concupiscere, ferri, proficisci Vulg; aspirare, consectari, inflammari, prae(he)nsare Mącz (84) :*

mieć się do czego (25): ále głupiemu [...] do tego łie mieć trzebá/ żeby zá pokazaniem prołtoty łwey ludziom/ pozbył głupłtwa *GórnDworz B; KwiatOpis D2; Znać to iuż po połtępkach do czego łie mieć chce MycPrz I A2v; PaprPan M3v, Aa3v; ModrzBaz 3v, 11v; SkarJedn 253; áby tylo w niebo pátrzyli/ á do niego łię mieli SkarŻyw 31, 74, 89, 478, 479; ArtKanc P3v; PaprUp A3v; ZawJeft 35; Phil E3; áby z dáru twego/ do tego co łię tobie podoba/ chętlíwie łię miał LatHar 182, 627; SiebRozmyśl A3, B; Lecz iłz widzę że łię małz z domem łtárożytnym Do łpowinowácenia CiekPotr 27; GosłCast 38; ZbyłPrzyg kt. Cf Zwrot.*

mieć się ku komu [tylko: ku Bogu], ku czemu (50): Przeto się záwždy małz k temu/ By mię rychley pozbył z domu *BierEz B4v; FalZioł IV 2d, V 86; BielŻyw 109; ale nauka iest miedzi inłzimi rzecz barzo dobra, łzłufłnie tedy ma łie kniey człówek włzelki. GlabGad A4v; BierRozm 18; będącz w łmutku wieceyiem [!] łie miał ku łłuzbie twey WróbŻołt oo3; RejRozpr B4v, G3v; RejKup Q; iłz nye ku cnocye łie chcą myeć GliczKsiąż E8v, E6v, I8v, K5v, O4v; LubPs ee3 marg; KrowObr 149v; Duch ktory w was miełłka/ ku zazdrości łie ma? Leop Iac 4/5, 1khess 1/8; BibRadz *4, Judith 8/17; Mącz 129e, 194d, 245b, 318a, 388e; RejAp 78v; RejPos 51; RejPosWiecz³ 98v; HistLan D2v; RejZwierc 52v, 80; BielSpr 28v; Mníłzy łie ku dołkonálołci mieć máia. WujJud 145v marg, Mm6v; RejPosRozpr b3; RejPosWstaw [110²]v [2 r.]; HistHel B4v; MycPrz I A2; SkarJedn 245; Zmłodu nic łię ku dobremu niemiał *SkarŻyw 164; A łámy łie k temu bárzo małcie/ Byście męże po łwey woley miały BielSjem 11; Włpomożyłz nas niech się ku twey prawdzie łercem mamy ArtKanc P8v, F19v, K19; dułzá moiá ku tobie łię ma iáko źiemiá bez wody. LatHar 170, 612; WujNT Hebr 6/1; SarnStat 886.**

mieć się po czemu (1): Aspirat ad gloriam, Ma łie po temu chcąc być widźiany *Mącz 408d.*

mieć się na co (5): ále ktore małżełtwa zbraniáły/ y ná płod łie myeć niechcyáły/ włtáwił był iłz przy żadnych Igrách/ Komedíách być łie im nye godziło. *GliczKsiąż C5; Zmłodu tedy ma łie każdy ná tho myeć/ weżym łie k látom przyłłedłly okázác ma GliczKsiąż E7, E6, G8, O4.*

mieć się po czym (3): Omnes unum studetis, Wziŕieyście yednákiey myśli/ po yedney fie rzeczy macie wziŕicy. *Mącz* 423c, 385a, b.

W charakterystycznych połączeniach: do cnoty się mieć, do miłości [czyjej] (2), do panowania, do pokoju, do [jakich] rzeczy (3), do sławy, do służby bożej, do spowinowacenia, do zgody (2); ku Bogu się mieć, ku chwale, ku cnocie, k(u) dobremu (2), ku doskonałości (3), ku dzielności, ku gamracyjej, ku gotowości, ku nauce, ku [jakiej] pracy, ku prawdzie, ku służbie (2), ku [jakim] sprawam, ku statkowi, ku wypełnieniu [czego], ku zazdrości, ku zgodzie; na ożenienie się mieć, na płod, na żywot wieczny; po jednej rzeczy się mieć.

Zwrot: »do szable mieć się« = być walecznym (1): TE*n* nie tylko do szable ma fie do Státutá *PapPrPan* Bb4.

3. Robić Coś; robić to, co trzeba w danej sytuacji; przystępować do działania, zamierzać; przygotowywać się do określonego działania; servirer Mącz (31) :

mieć się do czego (5): *BibRadz Philipp* 3/13; co obaczywŕzy Olgerd iż fie do bitwy mieli Tátárowie/ zŕzykował swoich ná ŕześć vfeow *StryjKron* 416; *ReszHoz* 129; Nie ma fie do niczego/ śmierdzi mu robotá *KlonWor* 33, 20.

mieć się do czego [= brać coś; tu 'kraść'] (1): Gdy nikogo nie baczy/ ma fie do Mámmony. *KlonWor* 49.

mieć się ku czemu (11): *BierEz* O4, Q4; ma ona pani zafię ŕiedzieć na ŕtolczu: [...] á k themu fie czo nalepiey mieć aby porodzić mogła. *FalZioł* V 21c; *BielŻyw* 35, 134; Miei fie też wczas ku ŕpowiedzy *RejKup* h7v, m5; *HistAl* E4; *BielKron* 308; *Occupaverat animos fuga*, Miei fie ku vciekaniu. *Mącz* 258c, 388c.

mieć się ku czemu [= brać coś, tu 'wybierać'] (1): áby nie wiele áni częŕto iadł/ rzeczy ŕobie przyrodzonych/ ále ŕye zówždy ku przeciwnym miał *SienLek* 4.

W charakterystycznych połączeniach: mieć się do bitwy, do mammony, do spowiedzi; nie mieć się do niczego; mieć się ku bitwie, ku odpieraniu, ku podaniu tyłu, ku spowiedzi, ku świętości, ku uciekaniu (3).

Z rzeczownikiem symbolizującym jakąś czynność (13):

~ *mieć się do czego* (9): Miei ŕye do ŕiérpá co żywo. *KochSob* 62. *Cf* *Zwroty*.

mieć się ku czemu (4): Lepiey by drápiezny wilku Mieć fie ku ŕwietemu Kelichu [tj. *odprawiać mszę*] *RejKup* m7v; coŕz rozumieŕz z iáką chućiá/ z iáką wolá fie maŕz ku niemu [*Pismu św.*] mieć [tj. *czytać*]. *Leop* *A3v. *Cf* »mieć się ku zbroi«.

Zwroty: »mieć się do taszki, do moszen« = dawać pieniądze [szyk zmienny] (1 : 1): Wŕieŕz coŕ mi winien/ mieiŕze fie do tálzki *KochFr* 13; *KlonWor* 49.

»do powroza mieć się« = *powiesić się* (1): Komu to więc nie pomoŕze/ Do powrozá mieć fie moŕze. *KochFr* 109.

»mieć się do zbroje (a. zbroiczki), broni, ku zbroi« = *walczyć* (4 : 1 : 2): Trębácz ieden trwoŕę trąbił/ [...] Wŕtańcie mieićcie fie ku zbroi *BierEz* K2; *KochSat* C2; miei fie też czáfem do koniczka/ do zbroiczki *RejZwierc* 28; Mądremu pirwey wŕzego przyŕtoi ŕkoŕztowáć/ Niŕli fie mieć do broni *ModrzBaz* 104; *KochPam* 86; *Phil* C; *OrzJan* 57. ~

4. Zachowywać się w określony sposób, postępować [w tym: jak (58)] (107) :

mieć się jak (29): by się był miernie miał/ A lekarftw dobrych pożywał: Owłzeki by długo żyw był *BierEz* K2v; *OpecŻyw* 40v, I91v; *ForCnR* D2; Iudzare [...] Iudaeos imitari, Po żidowsku fie mieć żydołtwa zákráváć. *Mącz* 176b, 258d; *SienLek* 58; *GórnDworz* T4v. *Cf też wszystkie przykłady przed a.*

mieć się za kim jak (1): Yellifz tedy zá byakemi głowami lyn yego chcyałby fie nierządnye myeć/ nychay go záhámuye karaniem yakiem *GliczKsiąż* P4.

mieć się jak w czym [= *pod jakim względem*] (5): *FalZioł* V 65, 65v; W żimnych á w gorących [*pokarmach*] miey fy opátrznie. *SienLek* 5v; *BielSat* D3; *SkarŻyw* 571.

Z określeniem sytuacji (8): a dlá tego wtey przygodzie tako fie miał/ iże ofkarżytz iá niechcial/ ale fwoię żalołt w łobie cirpliwie przykrywál *OpecŻyw* I3v; patrzáycie abyście fie przed ładem pocześnie mieli *ForCnR* D3v; W wałni wżelkiew a w gniewie iako fie małz miec. *FalZioł* V 65v, V 65, 65v; Tak fie przy czudzich rzeczach miey iakobys fwych nie opnćil [!] *BielŻyw* 51; *BielKron* 258; *BielSat* D3.

Zwrot: »mieć się ostrożnie (*a. ostrożno*), w ostrożności« [*szyk zmienny*] (9 : 1): *FalZioł* I 76b; A wfchakosch yednak za napomienyenym pana Voyewodzynim bedzie sye miał Krol ye⁸⁰ M. wołtroznołczy *LibLeg* 11/70v; *MurzHist* M3v; *MurzNT Mar* 13/33; oftrzeżał Luteriany/ áby fie mieli oftrożnie/ bo fie nánię wżytcy zbieraią. *BielKron* 224, 224; *BielSat* D3; *BielSpr* 68; *SkarŻyw* 251, 571.

a. *Odnosić się do kogoś w określony sposób; esse Vulg, Mącz* [*w tym z jak* (27)] (43) : ze Krol ye⁸⁰ M rad vziwa dobrego sąfyetftwa y przyasny łpanem woyewodađ gj bi łfiie łam pan thwoy ziczlywie a łprzyazlywie ktemv [= *też*] myecz chcział *LibLeg* 10/153v.

mieć się jak ku komu (18): Też fie ochotnie ku niey miał: Dziękuiąc iey z dobrej woley *BierEz* Q4, Sv; *ForCnR* C2; *SeklKat* E4; poćciwych obyczáyow á teráznyeyłfych ma mu dodáváć/ vczyć go yákoby fie myał z ofobná ku káždemu myeć/ thák flowy yáko czapką á vkłonem. *GliczKsiąż* L8, G, N8v; obaczył twarz Lábánowę/ że fie nie ták kniemu miał iáko wczorá [*quod non esset erga se sicut heri*] *Leop Gen* 31/2, *Gen* 31/5, *Prov* 7/13, 1.*Petr* 5 arg; *BielKron* 129v; *KochSat* C3; Familiariter aliquem inspicere, Towárzisko fie mieć ku komu. *Mącz* 117c, 117c, 304a, 386b; Tylko też z vprzeymołcią miey fie ku nim brácie *PaprPan* E3v.

mieć się jak przeciwko komu (7): *GliczKsiąż* N3v, N5; Illi indignum facis, Nieobyczáinie fie przećyw yemu małz. *Mącz* 89a; Omnes comitatis numeros obibas, Miałes fie przećiwko káždemu wielmi vkłádnie. *Mącz* 253b, 91c, 221a; *HistRzym* 76.

α. *Bez okreslania sposobu* (8) :

αα. *Odnosić się życzliwie, szukać czyjegoś towarzystwa* [*ku komu*] (7) : *ForCnR* B, Cv; wżelki bacżny hnet fie będzie miał ku mądremu *GlabGad* A4v; *GliczKsiąż* D3v; przetho fie ku mnie miałá/ y potráwy rołkolżne przypráwiála ábym iadł *BielKron* 458v; *Mącz* 142d; *KochCn* B4v.

ββ. *Być nieprzyjaznym; tu w przen* [*przeciw komu*] (1) : Wierze że niebo/ y ziemia Práwie fyę już przeciw mnie má *RejKup* p2.

β. *Wykazywać zainteresowanie płcią odmienną; zalecać się; chcieć doprowadzić do stosunku płciowego* [*ku komu, ku czemu* (*żywotne*)] (9) : gdy y młodzi [*barany*] khu owczam fie maią/ á zwłázczá cżału godnego *FalZioł* IV 3a; thák też tego [*małżeństwa*] nye gányem w osmnałcye [*lat*]/ [...] gdyby łnadż

młodzyenyec ku byąłem głowám fie myał *GliczKsiąż* P3v; Piłarz fie miał ku pániey *RejFig* Dd7v, Bb6, Cc5v; Dla pośpiezłego poczęcia/ [...] miałko tho vkróbawły/ ma páni pić z winem/ [...] á ná to ma fyę ku mężowi mieć po onym nápićiu *SienLek* 112; *Paprpán* C3v; *KochFr* 13.

mieć się jak (1): iáko gdyby ktho wyrzawły białą głową nierządnie fie ku niey miał *RejPosWstaw* [110²]v.

b. *Zachowywać się w stosunku do samego siebie* [funkcja zwrotna od analogicznych połączeń z „mieć”] (35): czyepło fzye miy. *Goski* 13; *SienLek* 43v.

Zwroty: »mieć się na baczeniu« = *uważać* (1): Mężowie Izraélscy/ mieycie fię ná baczeniu [*attendite vobis*] z ftrony tych ludzi *WujNT Act* 5/35.

»mieć się w cześć« = *zachowywać się z godnością* (1): mieyze fię w cześć y ty Byś nie był bity. *KlonFlis* F.

»mieć się w mocy« = *panować nad sobą* (1): ábowski ony [rozkosze cielesne] wątłą síty ferdeczne/ á człowieka który fię w nie wda/ z iego zacności z rzuciá/ [...] y niedopuľzczáia mu/ áby máiac się w mocy/ mogli siebie dłuęo vżywać [*nec sui possessorem se diu frui permittunt*]. *ModrzBaz* 18.

»mieć się na pieczy« = *strzeć się, uważać; videre se* *PolAnt, Vulg; attendere sui Vulg* (30): *RejKup* e3, m2, dd7; *GliczKsiąż* E2v; *RejFig* Dd4v, Ee3; Radbych by fie s cudzych ípraw/ miał każdy ná pieczy. *RejZwierz kt*; Czálu wefela bądź wefoł/ á czálu niezczęścia miey fię ná pieczy *BibRadz Eccle* 7/15; *KochSat* B3v; *LeovPrzep* E3; *GórnDworz* F8v; *RejPos* 57 [2 r.], 67v, 147; *RejZwierc* 50, 114v, 116v, 120v, 126v, 127v; Mieycie fie lámi ná pilney pieczy y trzodeę/ nád kthorą was Duch fwięty pošťánowił Bífkupy *RejPosRozpr* c2v; *MycPrz* II A4v; *Paprpán* L2; *SkarŻyw* 36; *KochSz* B2v; *RybGęśli* Cv; *WujNT Mar* 13/9, *Luc* 17/3, 21/34.

5. *Zwracać się do kogoś, udawać się* [ku komu] (5) : *OpecŻyw* 168v; Tedy radzę w tey rzeczy ku lekarzom fie mieć *FalZioł* V 32; káżdemu z nas cí fwięci Anyeli vkázuią droęę/ kędybychmy go fzikác mieli/ ktoby fie iedno chciał mieć k niemu *RejPos* 110, 347v; Nie w kárczmięch dla noclegu/ ále w ízkołách ítaway. Do fwyh fie miéy *WyprPl* C2v.

6. *Być; se habere* *PolAnt, Modrz, Vulg; esse* *Mącz, Modrz, JanStat* (335) :

mieć się ku czemu [= *być jakimś*] (2): gdyż fłuźe káżdemu ítanowi/ Swe íprawy wieść by fie wždy miály k rozumowi [= *były rozumne*], *RejWiz* lv; kiedyby fie wfzytko męľczyźni rodzili/ iuż by fie tho nie ku doľkonáłości Náturá miála *GórnDworz* X7v.

mieć się skąd [= *pochodzić*] (1): Co on bacząc fkdby fie rzecz miála: Iáł cieľzyć iá *PaxLiz* B.

mieć się jak [w tym: (sam) w sobie (23)] [= *tak jest, tak się dzieje, taki jest*] (84): *BierEz* G2; *ZapWar* 1525 nr 2317; Przeciwnym fie ma miód obyczaiem ku wiuu [!]. Bowiem wino ítare lepfze ieť niż nowe, zalię lepfzy miód nowy niż ítary. *GlabGad* 18, H6 [2 r.], M6, P3; *LibLeg* 11/18v, 21 [2 r.]; *GliczKsiąż* A2v, K4; Bo íłtność [...] ma fie iáko Słóńcze w zupełności/ ále Perfoná iákoby onego fłóńcá iáłność *SarnUzn* B5v; á to w íłtej prawdzie ináčzey fie ma *GórnDworz* H6, D3, F3v; Tymże ípofobem práwá niech fię w íobie máia/ áby wyšťepki winnych iednákim obyczaiem karály *ModrzBaz* 71, 4v [3 r.], 61; *StryjKron* A3v; *GórnRozm* H3; *ActReg* 45; *GórnTroas* 31; Lecż duľze ich y náľze iednáko fię máia/ Ták w cíele iák bez cíála gdyľz nie vmieráia. *KoľakCath* C; *WujNT Act* 7/1, 17/11; *CiekPotr* 43. *Cf ma się jak w czym; Fraza*.

ma się [bezpodmiotowo] jak w czym [= z czym] (4): GlabGad G5, G5v; GórnDworz Ff2v; W náukách/ w rzemieśłách/ ináčzey fię ma GórnRozm N3.

Fraza: »[jak] się rzecz ma« [w tym: o kim (1), w czym (1)] = res est, se res habet Mącz, Modrz (51): przywitáwłfy go przod miłóciwie zopytała/ iako by fię o iéy miłym fynie rzecz w ieruzalem miała. OpecŻyw 85v; ForCnR B3; LibLeg 10/64v, 11/20v, 28v, 106v; KromRozm III O8v, P8v; BibRadz Act 12/14; BielKron 231v, 232; A w naukach ináčzey fię rzecz ma KwiatKsiąż K2; Haec res sic est, ut narro tibi, Tá fię rzecz ták ma yákoć powiedam. Mącz 391a, 127d, 164b, 241a, 278d, 288b, 353b [2 r.]; GórnDworz O6; KuczbKat 375; ielli tá rzecz/ o którą idzie/ ták fię włobie ma/ czyli ináčzey. ModrzBaz 86, 30, 60, 90, 133; SkarŻyw [236]; MWilKHist Dv, D2; CzechEp 208; ZapKościér 1584/46v [2 r.], 48, 49, 51v, 1585/53v (12); WerGośc 223, 244; Gdyż ludzkie ná tym świecie ták fię rzeczy máią/ Choć zrodzeni od bogiń/ przedsię vmiéráią. GórnTroas 21; LatHar 492; WujNT Act 12/15, 24/9; CiekPotr 58; PaxLiz E2v.

a. *Działać, funkcjonować jakoś [jak] (9) : Cżemu wino mocne szkodzi mózgowi ale zdrowe żołądkowi, gdyż wino lekkie ma fię przeciwnym obyczaiem. GlabGad H2, Ev, H3v, K8; A ktore lepák potráwy fą złęgo foku/ nie iednoftáynie fye mieć máią: ábowiem iedny mnożą flágmę [!] drugie żość SienLek 8.*

W porównaniach (4): Bowie^m płucza máią fię iako miech kowálki, biorąc w fię wiatr ku ochłódzie ferdeczney GlabGad E, B3v, B7, Ev.

b. *O tekście: mieć postać, brzmieć [w tym: (sam) w sobie (4); jak (w tym: tak (18))] (19): BierEz F3; ktora cedula od flowa do flowa tak sye ma MetrKor 61/223v; GliczKsiąż K3; to wálze pofelstwo kumnie nie ináčzey fię ma/ iedno iáko w fwiętím piśmie ftoi. BielKron 217; BiałKat 58v; ModrzBaz 78v; SkarJedn 131, 315, 316, 318 [2 r.]; ony fwoie rytmy w práwym wyznániu z płáčzem mowił/ ktore fię ná Polfkie ták máią. SkarŻyw 203; ZapKościér 1534/48v; GórnRozm N, N3; WujNT 470; SarnStat 953, 1005; żeby fobie dobrze w pámięć wlepili onę Regułkę práwną/ która fię ták ma: Zaden fię nie ma pánołzyć z cudzą szkodą. KlonWor 4.*

c. *Być w określonym stosunku wzajemnym [jak] (4) : Ale tria y to flowo funt/ adiectiue fię máią. SarnUzn Cv.*

mieć się do czego (1): A iżby ták wielé/ álbo mniéy/ siedziéć [w wodzie] miał/ chorobá (iáko mowie) á náturá/ iáko fye ma do niey/ pokaże Oczko 27v.

a. *O proporcjach [ku czemu] (1) : Iáko ten cień co od láfki ieft ná ziemi/ ma fye náprzećiwko láfce/ ták téż cień co ieft od Wieże ná ziemi/ ma fye náprzećiwko Wieży GrzepGeom O3v.*

d. *Znajdować się w dobrej lub złej sytuacji, dzieje się komuś, powodzi się komuś jakoś [jak] (216) :*

W porównaniach (3): RejFig Aa; małz fię iáko człowiek/ małz wżytkiego dobrego z láfki Bożey dofyc RejZwierc 66; Lepiéy fię mam niż Krolowie KochMRot Bv. Cf Przysłowia.

Przysłowia: wczem oni ták fye máyą yáko groch przy drodze/ każdy ich vrvác y vřfczypnąć chce. GliczKsiąż B2.

dziecię ma fię v oycá by pączek w máłle GliczKsiąż E4.

Frazy: »miej się dobrze« [formuła pożegnania; téż w korespondencji i dedykacjach] = żegnaj; (bene) vale PolAnt, Vulg, Mącz; aveto Mącz [szyk zmienny] (41): BierRaj 21; Zátym fię miej dobrze páni

miłóciwa á lutoścywa. *March¹Wiet* A2; *OpecŻywList* C2; *OpecŻywSandP* ktv; *ForCnR* C4; *FalZioł* [‡]; *FalZiołUng* V 119v; *LudWieś* A2; *KromRozm I* A2v; *RejWiz* Cc3v; *Leop 3.Mach* 7/7; *BibRadz 2.Mach* 11/38, *Act* 15/29; *GrzegRóżn* A3; *In crastinum vale*. Miei fie dobrze do yutrá. *Mącz* 167a; *Vale, salutantus Vox in digressu*, Miei fie dobrze/ Bóg żegnay/ czołem też my mowiemy/ *Day W. M. zdrów był. Mącz* 474a, 20a, 83a, 176a, 197a, 236b (10); *SienLek* 44; *HistRzym* 21, 29v, 116; *RejZwierc* 209; *RejZwiercTrzec* Aaa2v; á teraz iuz z tym do domu łwego odchodzę: á ty fie mией dobrze. *CzechRozm* 176, **7; *KochFr* 71, 86; *Phil* S4v; *LatHar* [+11]v; *RybGęśli* B4; *WujNT przedm* 28, *Act* 15/29, 23/30; *KlonFlis* H5.

»jako się ma(sz) itp.« [często jako formuła powitalna] = *quomodo se habet PolAnt, Vulg; quomodo se gerit, quomodo tibi res se habet, satin salve Mącz* (28): Ieden drugiego przywitał/ Pytáiąc iákoby się miał. *BierEz* R3v, Q4; *RejJóz* A6v, O2v; *GliczKsiąż* H7v; *BibRadz Tob* 10/9, *Act* 15/36; *BielKron* 15, [332²], 434v [2 r.]; *Mącz* 144d, 344a, 366b; *GórnDworz* Q2 [2 r.]; *HistLan* C3; *RejZwierc* 65v, 246; *BudNT Act* 15/36; *SkarŻyw* 333; *StryjKron* 122; *KochAp* 9; *WujNT Act* 15/36; O witay przyiacielu y moy rowienniku. Iák fię małż Sędziłławki? *CiekPotr* 5, 6, 42; *PudłDydo* B3v.

Zwroty: »dobrze, nieźle się mieć« [w tym: u kogo (3), przy kim (1), z kim (1)] = zwłaszcza: *być zamożnym; bene est [alicui] Vulg; facillime agere, belle a. bene valere Mącz; aequo animo esse PolAnt [szyk zmienny] (60 : 2)*: Aby to Pan Bog dać raczył/ Iżbych ia twoim mężem był: Dobrze by się v mnie miała *BierEz* O2v, Iv, K3; *ForCnR* B, Cv; *SeklKat* M4v; *RejKup* g8; *GliczKsiąż* G7v, M7v, Qv; *Leop Deut* 5/33, 4.Reg 25/24; *RejFig* Aa; *RejZwierc* 87, 121; *BielKron* 109v, 448v, 454v; *Mącz* 6a, 24b, 25b, 176a, 289a, 432a; *GórnDworz* L2v, Ii4v; *HistRzym* 107; *RejPos* 315v; *BielSat* C2v; *HistLan* Bv, F; *RejZwierc* 66 iio, 143v; *RejPosWstaw* 42; *HistHel* [A2]; *BudNT Iac* 5/13; *KochPs* 17; *SkarŻyw* 115; *KochFr* 84; *KochMRot* Bv; *WerGość* 255; *BielSen* 12, 14; *BielRozm* 18; Tęn kogo ránią/ ábo iego przyjáciele/ nie ná tego opifzą rány/ ktory ranił/ ále ná tego kto fię ma dobrze/ á był przy zranieniu / wiedząc że tęn ma czem záplácić. *GórnRozm I*, B3v; *KochWr* 31 [3 r.], 32; *GostGosp* 142; *GostGospSieb* +2v [3 r.]; *WyprPl* A3; *WujNT* 114; 11; *CiekPotr* 5, 89; *KlonWor ded* **3v. [Cf a. »dobrze się mieć« *BielKron* 434v.]

»mieć się z pyszna [= źle] [od kogo]« (1): Páni Woiewodzina masię słyszę zpyszna od PWoiewody *ActReg* 169.

»źle, niedobrze się mieć« = *male se habere Modrz* (12 : 1): *BierEz* L4; na ktorem [świecie] się gorzyi mám niłz gdy bych iuz w piekle zinłzemi gorzał *MurzHist* O; *MurzNT* 38v; *RejZwierc* 23; *BielKron* 449; *Male affectus* Zlie fie ma/ Smutny. *Mącz* 114c; *Ego me in Cumano, praeterquam quod sine te satis commode oblectabar, Iam fie nie owłzeki (tylko yż króm ciebie) zlie w Cumánie miał. Mącz* 319c; *HistRzym* 97; *HistLan* E3v; *ModrzBaz* 68v; *Muśi we złey fukni chodzić/ Zle fie máiąc wiele robić KochMRot* A4v; *SkarKaz* 551a; *SkarKaz* 670a.

α. *O stanie zdrowia* (68) : *Pugilice valere, Krzepko świeżo fie mieć. Mącz* 330a, 475c.

Fraza: »jako się ma(sz) itp.« [w tymi na zdrowiu (3), w zdrowiu (1)] (13): *Lekarz niemocnego pytał/ Iákoby fie tey nocy miał. BierEz* Lv, K3v, Lv, L3, P2v; *ForCnR* D3; *FalZioł* I 153b; *Zdarz panie oycze pan Bog/ dobry wieczor tobie Iakółz fie wzdy raczyłz mieć/ po swoiey chorobie RejJóz* B3;

PAniey iedney zuchwáley też fie mędrék pytał/ Iáko fie ma ná zdrowiu/ bo ią bládo záłtał. *RejFig* Bb7v, Bb7v; *BielKron* 434v; *HistRzym* 108; *RejZwierc* 235v.

Zwroty: »dobrze się mieć« [w tym: na zdrowiu (5)] = *sanitas est [alicui], valere PolAnt; athleticę a. pulchre valere, meliuscule habere, meliusculum esse Mącz; bene est [alicui], bene habere Modrz* [szyk zmienny] (25): Na niemotzné ręce kláftz będą/ a dobrze fie będą mietz/ bo zdrowi będą. *OpecŻyw* 173; *FalZioł* V 53v [2 r.], 54, 54v; *GliczKsiąż* D3, G7v; *KrowObr* 82; *Leop* 3.Mach 7/1; mieliśmy fie dobrze ná zdrowiu/ y ná wżytkich rzeczach w tey drodze *BielKron* 434v; *Melioresco, Polepřzam fie/ poczinam fie mieć lepiej. Mącz* 214c, 19a, 214c, d, 330d; *RejPos* 242v; *BudBib Gen* 29/6; *CzechRozm* 189v; *ModrzBaz* 3 [2 r.]; *SkarŻyw* 142, 582; Kiedyś ty/ mężu/ ftękał/ iam się dobrze miałá *KochFr* 59; *PudlFr* 8; *GórnRozm* E3v.

»[jak] na zdrowiu, w zdrowiu się mieć« (12 : 1): Ia nazdrowiu srednie się mam *ActReg* 103. *Cf Fraza, Zwroty.*

»źle, niedobrze się mieć« [w tym: na zdrowiu (3)] = *male habere a. pati PolAnt, Vulg; male se habere Mącz, Modrz; deterius habere Vulg; valetudine incommoda esse, valetudine uti minus commoda Mącz; incommode habere Modrz* (23 : 4): *FalZioł* V 54, 94v; *MetrKor* 61/223v; nie potrzebuiać którzy zdrowi íą lékarza/ ale którzy się źle maia *MurzNT Matth* 9/12 [przekład tego samego tekstu *Leop Matth* 9/12, *RejPos* 324, 326v, *WujNT Mar* 2/17, *Luc* 5/31]; *Leop Matth* 9/12, *Mar* 5/26; *BibRadz Matth* 17/15; *AEgrescit medendo, Im fie dłużey lieczy tym fie gorzey ma. Mącz* 212b, 151a, 474c, 510b; *RejPos* 255, 324, 326v; *KuczbKat* 200; *ModrzBaz* 3, 99v; *SkarŻyw* 253; *ActReg* 29; *WujNT Matth* 4/24, 8/16, 14/35, 17/15, *Mar* 1/32 (8).

7. *Zanosić się na coś, coś się zbliża* [w tym: bezpodmiotowo (11)] (18) :

mieć się do czego (3): *ActReg* 125; Té tedy rzeczy/ którem powiedział/ do pokoiuřz fie máia/ czy do woyny? *OrzJan* 11. *Cf Fraza.*

mieć się k(u) czemu (15): Trzecie: póznać iako fie rana ma ku richłemu zgoieniu. *FalZioł* V 99v, V 101; *BielKron* 306; *Critici dies, alias Decretorii, Podeyrzáne dni w chorobách luckich/ z których łatwie poznać yeřli fie ku zdrowiu álbo ku řmiercy ma Mącz* 69a; *qualitas coeli grandinosa, Niebo yeřt náklonione ku gradowi álbo ma fie ku gradowi. Mącz* 148c; y řtrzeż tego Pánie Boże/ ábyřmy tą *Exekucyą* ku rořtyrku/ y ku rozerwániu Polřkiéy Korony nieprzywiedli: ku czemu řye bárzo ma *OrzQuin* Bv, B3, K4v; *SienLek* 151v; *LeovPrzep* B4v; *StryjKron* 667. *Cf Fraza.*

Fraza: »ma się k(u) wieczorowi (wieczoru), do wieczora; mieć się k wieczoru« = *advesperascit Calep, Vulg; ad vesperam est PolAnt* (3 : 1; 1): zořtáñ znami/ Boć się iuřz má ku wieczorowi *MurzNT Luc* 24/29 [idem *MWilKHist, WujNT Luc* 24/29]; *MWilKHist* Kv; *Calep* 29a; íż iuřz wigilia řzábátu miałá się k wieczoru. *WujNT* 382 marg, *Luc* 24/29.

8. *Zbliżać się kolorem* [k(u) czemu] (2) : *SPicacelticá/ ieřt řpika rzymřka [...]* ktorej barwa ma fie k cżirwonofci *FalZioł* I 138a; ktora [mąka] fie ma ku rumianofci, więczey ta ieřt lepřza y řytnieyřza. *FalZioł* III 25a.

9. *Uważać, traktować siebie samego; gerere se Mącz, JanStat, Cn; profiteri se Mącz, Modrz; putare se Modrz; iudicare se Vulg; asserere se JanStat; agere se, dicere se, profiteri Cn* (83) :

mieć się za jakiego (43), *za kogo* (37): *PatKaz III* 122v; *RejJóz* D2v; *RejKup* x4v, Yv; *KromRozm II* av; *KromRozm III* A2v, E3v; Otofz iuz małz świádectwá/ iż fie Papież zá Bogá ma. *KrowObr* 9; *RejWiz* 117v; Gdzyeby kto zá Sláhcicá fie miał nie będąc iem *UstPraw* K2; A też Mołkiewłki Kniaż nie ma fie zá podleýfzeho od Papieżá álbo Krolá ktorego/ iákom piáł/ y to iefzcze ma fie zá dołtoynieýfzeho. *BielKron* 429v, 118v, 260v, 429v; Sarraceni [...] máyá fie zá potomki Ifáákowe *Mącz* 369a, 119d [2 r.], 126d, 144d; *GórnDworz* C2, C7, D4, L8; Tu nędzny zakonniku/ kthory fie małz zá vczonego miłtrzá w zakonie łwoim *RejPos* 232, [290]; *KuczbKat* 400; *RejZwierc* 199v; *WujJud* 215; *RejPosWstaw* [41³]; *BiałKaz* lv; *BudNT przedm* b, b6v, b7; ná co nie Zydowie tylko/ ále też niektorzy infzy co fie zá Chrześciány máią zezwaláią *CzechRozm* 136v, 2, 5, 198, 211; *ModrzBaz* 85v, 86, 87v, 130, 137; *SkarŻyw* 543; *CzechEp* *4, 31, 36, 44, 53 [2 r.] (12); *GórnTroas* 66; Y Ian S. Chrzćiciel/ ma fię zá niegodnego namnieýfzey połługi iego. *LatHar* 246, 212; *WujNT* 47, 210 *marg*, *Luc* 7/7, s. 267; *SarnStat* 238, 239; *SkarKaz* 79a; *SkarKazSej* 658a [2 r.]. *Cf Zwrot, Szeregi*.

mieć się jako za kogo (1): człowiek pobożny [...] w tym żywoicie ma fię iáko zá gościá. *WysKaz* 6.

mieć się kim, jakim (2): Miáłá fię że [!] wlytykich nalizłzá/ y grzełznicyłzá *SkarŻyw* 192; *CzechEp* 29.

W charakterystycznych połączeniach: mieć się za Boga, za chrystyjanina (chrześcijany) (5), *za chwałcę bożego* (3), *za chytrego* (2), *za dostojniejszego, za ewanjeliki, za filozofa, za (nie)godnego* (3), *za kościół boży, za krzywoprzysięzczę, za mądrego* (10), *za mędrka* (2), *za nabożnego, za naczystszego, za najlepsze, za namniejszą, za nędznego, za niewinne, za obowięzanego, za [jaką] osobę, za w piśmie bieglejsze, za podłego* (2), *za pośrzednika, za potomki [czyje], za proroka* (2), *za prostego* (2), *za rozumne, za sługę* (2), *za sprawiedliwego* (2), *za szczęśliwego* (3), *za ślachcica* (4), *za teologa, za (na)uczonego* (3), *za wierne; mieć się jako za gościa; mieć się chrystyjaninem, grzesniejszą, nalizszą*.

Zwrot: »mieć się za to, za tego, za takiego« [w tym: że (by), iż, aby (8), co by (1)] = *twierdzić, że się coś robi, coś umie* [szyk zmienny] (5 : 4 : 1): ktorzy zá to łye máyá/ iż [...] oni fámi zakon y łowo Boże rozumieyá *KromRozm I* P3v, M2v; *Diar* 71; *RejWiz* 181; *Mącz* 89a; Obáczże [...] iefli łzczyrze łtoimy (chociay fie thák zá to mamy) przy łwiętych łłowiech á przy łwiętym połłánowieniu iego *RejZwierc* 195v; iż ia nie radbym fie zá tego miał żebym fie temu vpornie łprzeczáć chćiał *CzechRozm* 206v; *CzechEp* 133, 163; *WujNT* 1.Cor 2/2.

Szeregi: »brać i mieć się« (1): gdy kto/ biorąc y máiąc fię zá tego/ coby mowić miał łowo Boże/ on przełię mowić to/ co fię iemu zda *CzechEp* 163.

»mieć się i wydawać« (1): Personam alicui imponere, Włózić ná kogo ołobę/ to yełt poliećić áby fie zá tę álbo owę ołobę miał y wydawał. *Mącz* 31 Iá.10.

10. W funkcji strony biernej (na wzór zwrotów z „mieć”) (2) : Wielką iłcie Herbu tego/ Zacnołć ma fie v káżdego [cf *»mieć w zacnołci«* = *szanowáć*]. *GliczKsiąż* Av; Przypominał y to Im. P. Kanclerz ze się mała ratia [= *wzgląd*] napowinne iego ma [cf *»mieć wzgląd«*] *ActReg* 97.

Synonimy: 1. brać się, iłć, kierowáć się; 2. brać się, ciágnáć się, poźádać, pragnáć, źádać; 3. brać się, gotowáć się; 4. zachowáć się, zachowywáć się; 5. uciec się, uciekáć się, udać się; 8. ciágnáć się, przebijáć; 9. brać się, kłáść się, liczyć się, poczytáć się, rozumieć się, szacowáć się.

Formacje współrdzenne cf MIEĆ.

Cf **MAJĄCY SIĘ, MIENIE SIĘ**

HG, KW